

ΕΝΟΤΗΤΑ 2^η : Γλώσσα – γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου

Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις (Ι)

Ονοματικές είναι αυτές που χρησιμοποιούνται ως ονόματα (ουσιαστικά, επίθετα) ή αντωνυμίες: **υποκείμενο, κατηγορούμενο, αντικείμενο, επιθετικός προσδιορισμός, παράθεση, επεξήγηση.**

Είναι: ειδικές, βουλητικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές, αναφορικές ονοματικές

A) Ειδικές προτάσεις (ΔΕΝ ΧΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΚΟΜΜΑ)

Ειδικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με τους ειδικούς συνδέσμους : **ότι, πως, [που]** και με το **να** (όταν δείχνουν αμφιβολία, αμφισβήτηση).

Η ειδική πρόταση χρησιμοποιείται ως **αντικείμενο, υποκείμενο ή επεξήγηση.**

α. Αντικείμενο

Ειδική πρόταση ως αντικείμενο παίρνουν ρήματα : α)λεκτικά: λέγω, ομολογώ, ειδοποιώ, ισχυρίζομαι) β)δεικτικά :δείχνω, αποδεικνύω, φανερώνω γ)γνωστικά: γνωρίζω, ξέρω, αγνοώ, μαθαίνω δ)δοξαστικά :πιστεύω, νομίζω, θεωρώ, φαντάζομαι, σκέφτομαι, υποψιάζομαι ε)αισθητικά :αισθάνομαι, νιώθω, βλέπω, παρατηρώ, αντιλαμβάνομαι, διαπιστώνω καθώς και περιφράσεις με παρόμοια σημασία :έχω τη γνώμη, είμαι βέβαιος, έχω την πεποίθηση κ.λ.π.

Π.χ. Ομολόγησε ότι έκανε λάθος

Βλέπω πως προετοιμάστηκες καλά.

Δεν νομίζω να γυρίσει γρήγορα.

Έχω τη γνώμη ότι τελικά θα δεχτεί.

Τους άκουσα που μιλούσαν μεταξύ τους.

β. Υποκείμενο

Ειδική πρόταση ως υποκείμενο παίρνουν **απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις** που έχουν σημασία συγγενική με τη σημασία των προηγούμενων ρημάτων, όπως :*διαδίδεται, φαίνεται, είναι κρίμα, είναι ψέμα, είναι βέβαιο* κ.λ.π.

Π.χ. Διαδόθηκε ότι θα φτάσει απόψε

Φαίνεται πως θα βρέξει

Είναι ψέμα ότι αυτός άρχισε τον καβγά

γ. Επεξήγηση

Ειδική πρόταση ως επεξήγηση παίρνουν :

1. **ουσιαστικά** που έχουν συνήθως σημασία συγγενική με τη σημασία των προηγούμενων ρημάτων, όπως: *διάδοση, γνώμη, πληροφορία* κ.λ.π.

2. **δεικτικές ή αόριστες αντωνυμίες ουδετέρου γένους**, όπως :*αυτό, εκείνο, ένα* κ.λ.π.

π.χ. Η χτεσινή διάδοση, ότι ήταν βαριά άρρωστη, αποδείχτηκε ψεύτικη

Πήραμε μια ευχάριστη είδηση, ότι ο αδερφός μου πέτυχε στο Πανεπιστήμιο

Κανείς δεν το ήξερε αυτό, πως ο πατέρας του δεν ήταν Έλληνας

Ένα μόνο με πονούσε, που ήμουν ακόμα μικρός

- **Η ειδική πρόταση ως επεξήγηση χωρίζεται πάντοτε με κόμμα.**
- **Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις δεν χωρίζεται με κόμμα**
- **Παίρνει άρνηση δε(ν)**
- Σημείωση : Δεν συγχέουμε τον ειδικό σύνδεσμο **ότι** με την αναφορική αντωνυμία **ό,τι** και τους συνδέσμους **πως, που** με τα ερωτηματικά **πώς, πού.**

B) Βουλητικές προτάσεις (βούλομαι=θέλω)

Βουλητικές λέγονται οι προτάσεις που εισάγονται με **να**.

Η βουλητική πρόταση χρησιμοποιείται ως **αντικείμενο, υποκείμενο, επεξήγηση, ονοματικός προσδιορισμός και επιρρηματικός προσδιορισμός**

α. Αντικείμενο

Βουλητική πρόταση ως αντικείμενο παίρνουν ρήματα που σημαίνουν :*θέλω, μπορώ, προτρέπω, επιτρέπω, επιβάλλω, εμποδίζω, αναγκάζομαι, προσπαθώ, οφείλω, αρχίζω, εξακολουθώ, υποχρεώνομαι, έχω σκοπό, είμαι πρόθυμος, συνηθίζω, ονειρεύομαι* κλπ

Π.χ. Θέλω να προοδεύεις

Δεν μπορώ να περιμένω πια

Σε παρακαλώ να έρχεσαι στην ώρα σου.

Είμαι πρόθυμος να πληρώσω τη ζημιά

β. Υποκείμενο

Βουλητική πρόταση ως υποκείμενο παίρνουν απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις με σημασία παρόμοια με τα παραπάνω ρήματα, όπως : *πρέπει, χρειάζεται, απαγορεύεται, συμβαίνει, είναι ντροπή, είναι φυσικό, είναι δυνατό, είναι καιρός* κ.λ.π.

Π.χ. Χρειάστηκε ν' αλλάξω μερικά πράγματα

Πρέπει να είσαι προσεκτικός

Είναι ανάγκη να γυρίσετε αμέσως

γ. Επεξήγηση

Βουλητική πρόταση ως επεξήγηση παίρνουν **ουσιαστικά ή αντωνυμίες**, συνήθως **δεικτικές ή αόριστες, σε ουδέτερο γένος**.

Π.χ. Είχε μια παράλογη απαίτηση, να τον αγαπούν πρώτα οι άλλοι.

Σπάνια το ήθελε αυτό, να μένει μόνος στο σπίτι.

Μια συμβουλή του έδωσα, να μην κάνει φασαρία.

δ. Ονοματικός προσδιορισμός

Η βουλητική πρόταση ως ονοματικός προσδιορισμός ακολουθεί έπειτα από ουσιαστικά ή επίθετα που έχουν συγγενική σημασία με τα παραπάνω ρήματα, όπως: *πόθος, ανάγκη, σκοπός, ασυνήθιστος, έτοιμος, πρόθυμος* κ.λ.π.

Π.χ. Ο πόθος του να ταξιδέψει δεν έσβησε ποτέ

Κοίταζαν ο ένας τον άλλον έτοιμοι να έρθουν στα χέρια

ε. Επιρρηματικός προσδιορισμός

Η βουλητική πρόταση έπειτα από τις προθέσεις *αντί, δίχως, χωρίς, ίσαμε* και τις προθέσεις *από, με, σε* με το άρθρο *το* δηλώνει διάφορες επιρρηματικές σχέσεις.

Π.χ. Δεν κάνει τίποτα άλλο από το να φλυαρεί συνεχώς

Έφυγε χωρίς να πει κουβέντα

- Παίρνουν πάντα άρνηση *μη(ν)*
- Δε χωρίζονται με κόμμα από την πρόταση από την οποία εξαρτώνται (εκτός και αν λειτουργούν ως επεξήγηση)
- Πολλά ρήματα συντάσσονται άλλοτε με ειδική και άλλοτε με βουλητική. Αλλάζει όμως η σημασία:

Πχ. *Μ' έπεισε ότι δεν ήξερε τίποτα*

Μ' έπεισε να πάω μαζί του

Γ) Ενδοιαστικές ή διστακτικές προτάσεις

Ενδοιαστικές ή διστακτικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με τους διστακτικούς συνδέσμους **μη(ν), μήπως** και φανερώνουν κάποιο φόβο ή ανησυχία.

Η ενδοιαστική πρόταση χρησιμοποιείται ως **αντικείμενο** ή ως **επεξήγηση**.

α. Αντικείμενο

Ενδοιαστική πρόταση ως αντικείμενο παίρνουν ρήματα όπως: *φοβάμαι, ανησυχώ, τρομάζω, φυλάγομαι, προσέχω, αγωνιώ, τρέμω, έχω ανησυχία, υποψία, τρόμο* κλπ.

Πχ. Φοβάται μήπως τον καταλάβουν

Κοίταξε μην κάνεις λάθος

Τους έπιασε φόβος μήπως χάσουν το αεροπλάνο

β. Επεξήγηση

Ενδοιαστική πρόταση ως επεξήγηση παίρνουν ουσιαστικά ή αντωνυμίες (δεικτικές ή αόριστες ουδέτερου γένους).

Πχ. Ένα μόνο τον τρόμαζε, μήπως αποτύχει στις εξετάσεις

Είχα πάντοτε ένα φόβο, μη βρεθώ χωρίς φίλους.

- Σπάνια χρησιμοποιείται και ως **υποκείμενο** (Πχ. Με ανησυχεί πολύ μήπως καθυστερήσει η πτήση.)
- Σπάνια εισάγονται με το **να μη(ν)** - Πχ. Φοβάται να μην αργήσει πάλι
- Δε χωρίζονται με κόμμα από την πρόταση από την οποία εξαρτώνται (εκτός και αν λειτουργούν ως επεξήγηση)
- Ονομάζονται έτσι από τη λέξη ενδοιασμός (= δισταγμός-διστακτικές)

ΑΣΚΗΣΗ 1 : Να εντοπίσετε τις ειδικές προτάσεις και να προσδιορίσετε το συντακτικό τους ρόλο.

1. Υποσχέθηκε σε όλους ότι θα προσπαθήσει για το καλύτερο.
2. Εγώ νομίζω ότι δεν ξέρεις καλά τα πράγματα.
3. Ακούστηκε ότι θα γίνουν φασαρίες αύριο.
4. Ο υπάλληλος διαπίστωσε πως έγινε λάθος.
5. Ο υπάλληλος διαπίστωσε αυτό, πως έγινε λάθος.
6. Ισχυρίζεται ότι σε έσωσε από βέβαιη οικονομική καταστροφή.
7. Αναγγέλθηκε από τα μεγάφωνα ότι το αεροπλάνο θα καθυστερήσει.
8. Ένα μόνο με απασχολεί, ότι δεν θα προλάβω το δείπνο.
9. Κατά βάθος ήξερε πως θα νοσταλγούσε την πατρίδα του.
10. Είναι ψέμα πως άργησα στο ραντεβού.
11. Κατέληξε σε αυτήν την απόφαση, ότι απαιτείται περισσότερη προσπάθεια.
12. Ο νεαρός εξήγησε ότι ψάχνει μια γυναίκα.

ΑΣΚΗΣΗ 2 : Να εντοπίσετε τις βουλητικές προτάσεις και να προσδιορίσετε το συντακτικό τους ρόλο.

1. Δεν πρόκειται να με επηρεάσουν τα λόγια σου.
2. Τον ενδιέφερε να είναι πάντα πρώτος.
3. Ντρέπομαι να τον κοιτάξω στα μάτια.
4. Ο άγνωστος επιθυμούσε να καταστρέψει τα πάντα.
5. Συλλογίστηκε το λάθος του, να παντρευτεί σε μεγάλη ηλικία.
6. Δεν θέλει να φύγει από την πατρίδα του.
7. Αξίζει να επισκεφθείς την Κρήτη κάποτε.
8. Ο Κώστας συνηθίζει να ειρωνεύεται τους ανθρώπους γύρω του.
9. Ο Γιάννης προσπάθησε να κρύψει τα τραύματά του από τον πατέρα του.
10. Αποκλείεται να μην ήξερες ότι ο Σταύρος θα φύγει αύριο για την Κέρκυρα.

ΑΣΚΗΣΗ 3 : Να εντοπίσετε τις ενδοιαστικές προτάσεις και να προσδιορίσετε το συντακτικό τους ρόλο.

1. Ανησυχώ μήπως δεν καταλάβει τις προθέσεις μου.
2. Ο Κώστας ανησυχεί μήπως πάθει κάτι η μάνα του.
3. Με φοβίζει πολύ μήπως τα παρατήσει την τελευταία στιγμή.
4. Φοβάται μήπως τον βλάψουν.
5. Κοίταξε μην κάνει λάθος.
6. Αυτό κυρίως φοβάται, μήπως αποτύχει στις προαγωγικές εξετάσεις.
7. Πρόσεξε να μη σε κοροϊδέψουν.

8. Τρέμω μήπως αποκαλυφθεί το σκάνδαλο.
9. Τον ανησυχούσε ένα πράγμα, μήπως αλλάξει την κατάθεσή της.
10. Κοίταζε με αγωνία μήπως προλάβει το κακό.

ΑΣΚΗΣΗ 4 : Να μετατρέψετε τα υπογραμμισμένα ονοματικά σύνολα σε δευτερεύουσες βουλητικές, ενδοιαστικές και ειδικές προτάσεις :

A. Στις πρόσφατες εκλογές το κόμμα του πέτυχε την άνοδό του στην εξουσία .

.....

B. Πολλοί φοβούνται την αλλοίωση της γλώσσας από την εισροή ξένων στοιχείων .

.....

Γ. Είναι γνωστή η αδιαφορία των άλλων για το πρόβλημά του .

.....

Δ. Απαίτησε από τον τέως σύζυγό της την άμεση ανάληψη των οικονομικών ευθυνών του απέναντί της .

.....

Ε. Επιβάλλεται η προσπάθεια όλων.

.....

ΣΤ. Αναγγέλθηκε η επαναλειτουργία της υπηρεσίας .

.....

ΑΣΚΗΣΗ 5. Στις παρακάτω περιόδους να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες ονοματικές ειδικές, βουλητικές, ενδοιαστικές προτάσεις και να αναφέρετε το συντακτικό τους ρόλο :

A. Ένα μόνο δεν κατάφερε, να δημιουργήσει οικογένεια.

B. Τρέμει μήπως αποκαλυφθεί ότι έχει καταθέσεις στην Ελβετία.

Γ. Πιθανολογείται ότι θα υπάρξουν συγχωνεύσεις μεγάλων σχολείων

Δ. Το αίτημά της, να αναβληθεί η διαδικασία, έγινε αποδεκτό.

Ε. Μας ανήγγειλε μια ευχάριστη είδηση, ότι ο γιος του πέτυχε στις Πανελλαδικές εξετάσεις.

ΣΤ. Υπάρχει άραγε ειλικρινής βούληση από τα κόμματα να παταχθεί η φοροδιαφυγή ;

ΑΣΚΗΣΗ 6. Αντικαταστήστε τις ονοματικές δευτερεύουσες προτάσεις με ένα ουσιαστικό :

A. Φαίνεται ότι η κατάσταση είναι κρίσιμη.

B. Οι υπεύθυνοι προσπάθησαν να αποτρέψουν τις δυσάρεστες εξελίξεις.

Γ. Του ευχήθηκε να αναρρώσει γρήγορα.

Δ. Υπάρχει στην ομάδα μας ο φόβος μήπως αναβληθεί η εκπαιδευτική εκδρομή λόγω κακοκαιρίας .

Ε. Δεν επιτρέπεται να συζητάτε μεταξύ σας την ώρα του μαθήματος.

ΣΤ. Είναι ευρέως διαδεδομένο ότι ο εν λόγω βουλευτής εμπλέκεται στη λίστα Λαγκάρντ.

ΑΣΚΗΣΗ 7 . Στις παρακάτω φράσεις α. να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις β. να δηλώσετε το είδος τους (ειδικές, ενδοιαστικές, βουλητικές, πλάγιες ερωτηματικές) και γ. τον συντακτικό τους ρόλο.

α. Κατά την διάρκεια της νύχτας έγινε γνωστό κι αυτό, ότι ο στρατός υποχώρησε μετά τη μάχη.

.....,

β. Οφείλεις να ακούσεις τις συμβουλές του γιατρού σου.,

- γ. Μετά τις τελευταίες εξελίξεις ανησυχούσε διαρκώς μήπως χάσει τη θέση του.,
.....
- δ. Διάβασα στην εφημερίδα ότι τη φωτιά την έβαλαν εμπρηστές.,
.....
- ε. Πήγα στο γραφείο του και του ζήτησα να πάρω άδεια στο τέλος του μήνα.,
.....
- στ. Απαγορεύεται να καπνίζετε σ' αυτό το δωμάτιο.,
- ζ. Φοβάται μήπως δεν φτάσει έγκαιρα στο συνέδριο.,
- ι. Απορώ γιατί ήρθες.,
- ια. Διαδόθηκε ότι κέρδισες το λαχείο.,
- ιβ. Ένα μόνο να ξέρεις, ότι η επιτυχία απαιτεί διαρκή προσπάθεια.,
.....
- ιγ. Δε μπορούσε να κοιμηθεί, γιατί αναρωτιόταν πώς είχε γράψει στις εξετάσεις.,
.....,

ΑΣΚΗΣΗ 9 : Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις και το συντακτικό τους ρόλο :

1. Φαίνεται πως η θεατρική παράσταση είχε μεγάλη επιτυχία.
2. Φοβάμαι μήπως δεν τα καταφέρω στις τελικές εξετάσεις.
3. Θέλω να μου διατυπώσεις γραπτά τις ιδέες σου.
4. Ο πατέρας μου ένα μόνο σκοπό έχει, να με δει κάποτε μεγάλο και τρανό.
5. Σου υπόσχομαι να είμαι πάντοτε προσεκτικός και επιμελής.
6. Φοβόμουν μήπως φανερώσει τίποτα στο παραμλητό του.
7. Δεν είναι καθόλου εύκολο να βρεις σήμερα εργασία.
8. Πρόσεξε μη σου πει ψέματα
9. Μου φαίνεται πως στο τέλος θα συμβιβαστεί.
10. Πιστεύω να σου άρεσε το σπίτι.

ΑΣΚΗΣΗ 10 . Να τονίσετε τις λέξεις «πως», «που» και να προσθέσετε την υποδιαστολή του αναφορικού «ό,τι» όπου χρειάζεται στις παρακάτω φράσεις.

1. Που θέλεις να συναντηθούμε;
2. Νομίζω πως πρέπει να φύγουμε.
3. Έκανα ότι μπορούσα αλλά τελικά έφθασα αργά.
4. Μου είπε ότι το τηλέφωνό μας είναι χαλασμένο.
5. Με ρώτησε που κατοικώ.

Άρθρο – Επιστολή - Ομιλία

Όταν γράφουμε ένα κείμενο πρέπει να λαμβάνουμε πάντα υπόψη το είδος που μας ζητείται να γράψουμε, καθώς σε κάθε περίπτωση είναι διαφορετικό το επικοινωνιακό πλαίσιο, διαφορετικό το ύφος και το πρόσωπο που πρέπει να χρησιμοποιήσουμε. Γι' αυτό πρέπει να είμαστε προσεκτικοί και να εξετάζουμε ποιο είναι το θέμα μας, ποια ζητήματα σχετικά με το θέμα μας πρέπει να αναπτύξουμε, ποιος είναι ο σκοπός για τον οποίο γράφουμε και ποιοι είναι οι αποδέκτες του κειμένου μας. Συνήθως τρία είναι τα είδη του κειμένου που καλούμαστε να αναπτύξουμε, **το άρθρο, η επιστολή και η ομιλία.**

α) Άρθρο: Ένα άρθρο πρέπει να έχει πάντα **τίτλο**. Συνήθως ο τίτλος ενός άρθρου δεν περιέχει ρήμα ωστόσο δεν θεωρείται λάθος να περιλαμβάνει ρήμα ή ρηματικό τύπο (μετοχή).

Το **ύφος** του άρθρου είναι πάντα **σοβαρό, τυπικό και αντικειμενικό** γι' αυτό και το πρόσωπο στο οποίο γράφουμε πρέπει να είναι το **γ' πρόσωπο**.

Σκοπός του άρθρου είναι να πληροφορήσει, να ενημερώσει αλλά και να πείσει ο συντάκτης του άρθρου τους αναγνώστες για τις απόψεις του.

Το άρθρο χρειάζεται επίσης πάντα να έχει τη **δομή** ενός ολοκληρωμένου κειμένου δηλαδή, **πρόλογο – κύριο θέμα – επίλογο**. Στον πρόλογο του άρθρου αναφερόμαστε συνήθως γενικά στο θέμα για το οποίο γράφουμε και προετοιμάζουμε τον αναγνώστη του άρθρου για όσα πρόκειται να αναπτύξουμε στο κυρίως θέμα. Στο κυρίως θέμα απαντάμε στα βασικά ζητούμενα του θεματός μας και στον επίλογο γράφουμε ένα γενικό συμπέρασμα, μία σύνοψη που προκύπτει από όσα αναφέρθηκαν στο υπόλοιπο άρθρο.

β) Επιστολή: Σε μία επιστολή πρέπει να αναγράφεται πάντα πάνω δεξιά ο τόπος και η ημερομηνία κατά την οποία γράφεται. π.χ. Μύκονος / 14/01/2013.

Κάτω και αριστερά ξεκινάει με την προσφώνηση προς το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται και κάτω από την προσφώνηση ξεκινάει το κείμενο.

Το ύφος μιας επιστολής εξαρτάται από το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται, έτσι ανάλογα διαμορφώνεται και η προσφώνηση. Για παράδειγμα αν ο αποδέκτης της επιστολής είναι ένα φίλος, ένας συγγενής ή ένα αγαπημένο μας πρόσωπο η προσφώνηση μπορεί να είναι **“αγαπητέ φίλε, αγαπητέ Πέτρο, αγαπητέ ξάδερφε κ.α.”**, ενώ αν αποδέκτης είναι ένα επίσημο πρόσωπο, ένα Δήμαρχος, ένα πολιτικό πρόσωπο τότε η προσφώνηση θα πρεπε να είναι **“Αξιότιμε κ.Δήμαρχε, αξιότιμε κ.Υπουργέ”**.

Το ύφος στην επιστολή είναι αντίστοιχο με την ιδιότητα του αποδέκτη της. (π.χ. Άλλο είναι το ύφος αν ο αποδέκτης είναι ένας φίλος μας και άλλο αν είναι ο Υπουργός.

Η **αποφώνηση** αντίστοιχα πρέπει να είναι ανάλογη με την εκφώνηση. Αν απευθυνόμαστε σε φιλικό πρόσωπο μπορεί να είναι **“με αγάπη, φιλικά, να είσαι καλά κ.α.”** ενώ αν απευθυνόμαστε σε επίσημο πρόσωπο μπορεί να είναι **“με εκτίμηση, με φιλικούς χαιρετισμούς κ.α.)**

Η **δομή** του κειμένου μιας επιστολής είναι αντίστοιχη με τη δομή του άρθρου, έχει δηλαδή αυστηρά **Πρόλογο -Κυρίως Θέμα – Επίλογο**. Στον πρόλογο αν απευθυνόμαστε σε επίσημο πρόσωπο συστηνόμαστε και στη συνέχεια αναφέρουμε τον λόγο για τον οποίο γράφουμε τη συγκεκριμένη επιστολή και το θέμα της.

Αν απευθυνόμαστε σε ένα φιλικό πρόσωπο αρκεί να αναφερθούμε στον λόγο συγγραφής της επιστολής και στο θέμα της ή σε μια γενική μας αναφορά σχετικά με το θέμα που θα αναπτύξουμε. Στο κυρίως θέμα απαντάμε και αναπτύσσουμε τα ζητούμενα του θεματός μας και στον επίλογο καταλήγουμε σε ένα γενικό συμπέρασμα, μια σύνοψη που προκύπτει από όσα αναφέραμε πιο πριν.

γ) Ομιλία: Σε μια ομιλία ξεκινάμε πάντα με **προσφώνηση** η οποία διατυπώνεται ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθυνόμαστε. Αν μιλάμε στους καθηγητές μας, τον Διευθυντή του σχολείου και τους συμμαθητές μας μπορεί να είναι **“Αξιότιμε κ.Διευθυντά, αγαπητοί καθηγητές και μαθητές”**. Αν απευθυνόμαστε σε ευρύτερο κοινό θα πρέπει να είναι πιο επίσημη η προσφώνηση και να περιλαμβάνει τα επίσημα πρόσωπα του κοινού αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο.

Το **ύφος** και πάλι πρέπει να είναι **αντίστοιχο** με το κοινό στο οποίο απευθυνόμαστε (ισχύει ό,τι ακριβώς και στην επιστολή παραπάνω).

Το **γραμματικό πρόσωπο** στο οποίο γράφουμε μπορεί να είναι το α' και β' περιορισμένα στον πρόλογο και στον επίλογο και γ' κυρίως πρόσωπο στο κυρίως μέρος της επιστολής.

Η ομιλία κλείνει πάντα με την **αποφώνηση** "Σας ευχαριστώ".

Τέλος η δομή ενός κειμένου που αποτελεί ομιλία είναι όπως και στα προηγούμενα είδη : **Πρόλογος – Κυρίως Θέμα – Επίλογος**. Στον πρόλογο αναφερόμαστε και πάλι γενικά στο θέμα το οποίο θα αναπτύξουμε και μπορούμε να γράψουμε μια γενική άποψη γι αυτό, στο κυρίως θέμα και πάλι απαντάμε στα βασικά ζητούμενα του θέματός μας και στον επίλογο κλείνουμε με γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από όσα αναφέρθηκαν στο κυρίως θέμα.

Κείμενο: Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική...

... Και να, που ερχόμαστε τώρα να γράφουμε στα greeklish. στη μόδα του iPhone και του BlackBerry, του Facebook και του Skype. και τι θα πείραζε να γράφουμε στα ελληνικά; Γιατί θα πρέπει να υποτάξουμε τη γλωσσική παράδοση ετών και να μαζοποιηθούμε;

Έχουμε ελληνικές γραμματοσειρές και μπορούμε, αξιοποιώντας το διαδίκτυο και τα ηλεκτρονικά μέσα, να τις χρησιμοποιούμε. Άλλωστε, οι γραμματοσειρές αυτές έχουν το προτέρημα να δίνουν την εικόνα της λέξης, το οπτικό ίνδαλμα και να μας συμφιλιώνουν με την ορθογραφία και τη σημασία της. Εισερχόμαστε εκούσια σε μονοπάτια γλωσσικής αλλοίωσης, γκρινιάζοντας ταυτόχρονα για την «Ελλαδίτσα» μας που χάνεται...

Μήπως όμως δε χάνεται μόνη της; Γιατί τελικά η κρίση στην οικονομία ξεκινά από μια κρίση βαθύτερη, αυτή της παιδείας. Ως **απότοκο** της κρίσης αυτής, παρουσιάζονται η **έκλυση** των ηθικών αξιών και ο **αμοραλισμός**. Έχουμε φτάσει σε έναν **άκρατο** υλισμό και αδιαφορούμε για μια γλώσσα και έναν πολιτισμό που αργοπεθαίνει, για αξίες και ιδανικά που **εκπίπτουν**, αφού δεν κατάφεραν να μεταγγιστούν από την οικογένεια και το σχολείο.

Ως άλλη βασική αιτία της γλωσσικής κρίσης, μπορεί να θεωρηθεί η εισδοχή της εικόνας στη σύγχρονη ζωή. Η εικόνα μέσα στο σπίτι και όλους τους χώρους που συχνάζει ο άνθρωπος, καταδικάζει σε σιωπή. Όλα σε μορφή εικόνας. Εικόνες που καλλιεργούν σύμβολα βουβά, μεταβιβάζουν μηνύματα χωρίς καμία δυνατότητα απάντησης, αντιλόγου ή διαλόγου. Ο άνθρωπος, μεταβάλλεται τελικά σε παθητικό δέκτη και υποχείριο αυτών των μηνυμάτων. Τα παιδιά, προσηλωμένα σε μια ηρωποιημένη οθόνη υπολογιστή και οι γονείς, ταπεινοί θεατές τους. Απαντάμε στους φίλους με ένα «ok», θρηνούμε με ένα «g.i.p» και αγαπάμε με ένα «love»...

Όλοι, εκτός της πλειονότητας των Ελλήνων βέβαια, υπογραμμίζουν την σπουδαιότητα της ελληνικής γλώσσας. Άγγλοι επιχειρηματίες προτρέπουν τα ανώτερα στελέχη τους να μάθουν αρχαία ελληνικά, γιατί αυτά εμπεριέχουν μια φιλοσοφία με ξεχωριστή σημασία για τους τομείς οργάνωσης και διαχείρισης επιχειρήσεων που ενισχύει τη λογική, τονώνοντας παράλληλα τις ηγετικές ικανότητες. Γι' αυτούς τους λόγους ζήτησαν επίσης οι Ισπανοί Ευρωβουλευτές να καθιερωθεί η ελληνική ως επίσημη γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης διότι, όπως οι ίδιοι είπαν, το να μιλά κανείς για Ε.Ε. χωρίς την ελληνική, είναι σαν να μιλά σ' έναν τυφλό για χρώματα...

ΤΟ ΒΗΜΑ, Καράμπαλη Βασιλική, 9/10/2010

ΘΕΜΑΤΑ

1^ο Θέμα : Με ένα σύντομο σημείωμά σας (40-50) να αποδώσετε συνοπτικά και χωρίς δικά σας σχόλια το περιεχόμενο της τρίτης και της τέταρτης παραγράφου του κειμένου. (**Μονάδες 6**)

Γλώσσα γ' γυμνασίου (ενότητα 2^η)

2^ο Θέμα

1. «Ως **απότοκο** της κρίσης αυτής, παρουσιάζονται η **έκλυση** των ηθικών αξιών και ο **αμοραλισμός**. Έχουμε φτάσει σε έναν **άκρατο** υλισμό και αδιαφορούμε για μια γλώσσα και έναν πολιτισμό που αργοπεθαίνει, για αξίες και ιδανικά που **εκπíπτουν**, αφού δεν κατάφεραν να μεταγγιστούν από την οικογένεια και το σχολείο.»

Να ξαναγράψετε το συγκεκριμένο απόσπασμα του κειμένου, αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις / φράσεις με άλλες, που να καθιστούν το ύφος περισσότερο οικείο.

2. Να γράψετε ένα πλαγιότιτλο για την πέμπτη παράγραφο («Όλοι... για χρώματα...») του κειμένου.

3. Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου («Μήπως όμως... και το σχολείο.») και τη δομή της τέταρτης παραγράφου («Ως άλλη βασική αιτία... ένα «love»...») του κειμένου.

4. Στα παρακάτω παραδείγματα να εντοπίσετε αν έχουμε κυριολεξία ή μεταφορά. Τι πετυχαίνει η αρθρογράφος με τη χρήση της μεταφορικής /συνυποδηλωτικής γλώσσας;

- μια κρίση βαθύτερη
- μας συμφιλιώνουν με την ορθογραφία
- σε μονοπάτια γλωσσικής αλλοίωσης
- έναν πολιτισμό που αργοπεθαίνει
- καλλιεργούν σύμβολα βουβά
- ηρωοποιημένη οθόνη υπολογιστή

(Μονάδες 4)

3^ο Θέμα : Σε εκδήλωση που οργανώνει το σχολείο σας με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα της Ελληνικής Γλώσσας αποφασίζετε ως εκπρόσωπος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του σχολείου σας να εκφωνήσετε μια σύντομη ομιλία (200-250 λέξεων) στην οποία θα επισημαίνετε τα αίτια κρίσης της γλώσσας μας καθώς και πώς το σχολείο θα συμβάλει στη διαφύλαξή της.

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΟΙ ΓΛΩΣΣΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Πέραν των λεγόμενων βασικών γλωσσών (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά), οι οποίες θα μπορούσαν, κατά κάποιο τρόπο, να θεωρηθούν σημαντικότερες των άλλων επειδή δύνανται λόγω της σχετικής τους διάδοσης να παίξουν το ρόλο ενδιάμεσου κρίκου μεταξύ ατόμων που δεν γνωρίζουν ο ένας τη γλώσσα του άλλου, κάθε γλώσσα μπορεί να φανεί εξίσου χρήσιμη -και ως εκ τούτου είναι εξίσου σημαντική- με οποιαδήποτε άλλη.

Όλη αυτή η συζήτηση περί γλωσσών, επίσημων ή όχι, και διαλέκτων, αποσιωπά το γεγονός ότι η ίδια η έννοια της εθνικής γλώσσας που ομιλείται σε ολόκληρη την επικράτεια ενός κράτους είναι σχετικώς πρόσφατη.

Ξεχνάμε ότι στην Ιταλία, για παράδειγμα, μέχρι πριν από το Β' Παγκόσμιο πόλεμο η τοσκανική διάλεκτος, η διάλεκτος, δηλαδή, πάνω στην οποία έχει βασιστεί η επίσημη γλώσσα του ιταλικού κράτους μετά την ενοποίησή του πριν από περίπου 125 χρόνια, ήταν μητρική γλώσσα του 2% μόλις του πληθυσμού. Όλοι οι υπόλοιποι Ιταλοί μάθαιναν την τοσκανική δεύτερη, μετά τη δική τους, τοπική διάλεκτο, η οποία ήταν κατά περιπτώσεις πολύ διαφορετική από την τοσκανική. Ορισμένες διάλεκτοι, μάλιστα, όπως η σιτσιλιάνικη ή η πιεμοντέζικη, είναι τόσο διαφορετικές ώστε μπορούν, σύμφωνα με ορισμένους γλωσσολόγους, να θεωρηθούν διαφορετικές γλώσσες.

Κάτι παρόμοιο έγινε και στη Γερμανία. Η επίσημη γερμανική δεν ήταν αρχικά παρά μία από τις διαλέκτους που ομιλούνταν στην περιοχή της σημερινής κεντροανατολικής Γερμανίας (Θουριγγία – Γλώσσα γ' γυμνασίου (ενότητα 2^η)

Ανω Σαξονία). Διαδόθηκε σταδιακά στην υπόλοιπη χώρα για ποικίλους λόγους (αρκετά σημαντικός εκ των οποίων ήταν η μετάφραση σε αυτήν της Βίβλου από τον Μαρτίνο Λούθηρο στις αρχές του 16ου αιώνα) και θεσμοθετήθηκε ως επίσημη γλώσσα του γερμανικού κράτους μετά την ενοποίησή του, πριν από 130 χρόνια. Μέχρι και κατά τη δεκαετία του 1960 πολλοί Γερμανοί ήταν στην πραγματικότητα δίγλωσσοι: μιλούσαν ως μητρική τη δική τους τοπική διάλεκτο -πολύ διαφορετική, ενίοτε, από τη γλώσσα του Λούθηρου- και μάθαιναν τη δεύτερη στα σχολεία.

Στη Γαλλία η επίσημη γλώσσα ήταν μια διάλεκτος που ομιλούνταν στην περιοχή Ιλ ντε Φρανς. Εξαπλώθηκε στην υπόλοιπη χώρα για λόγους κυρίως διοικητικούς και δευτερευόντως πολιτιστικούς, και θεσμοθετήθηκε ως επίσημη γλώσσα του κράτους το 1794, με διάταγμα της Συμβατικής Συνέλευσης της Γαλλικής Επανάστασης που την ενσωμάτωσε ως υποχρεωτικό μάθημα στα σχολεία ολόκληρης της χώρας.

Η Ευρώπη έχει σήμερα πιο πολλά κράτη από οποτεδήποτε στην ιστορία της και κάθε κράτος από αυτά έχει τη δική του επίσημη γλώσσα (πολλά, μάλιστα, έχουν παραπάνω από μία). Ο γλωσσικός απομονωτισμός μειώνεται συνεχώς. Οι στατιστικές δείχνουν ότι το 44% των Ευρωπαίων μπορεί να συμμετάσχει σε μια συζήτηση σε γλώσσα διαφορετική από τη μητρική του και το ποσοστό αυτό συνεχώς αυξάνεται. Στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα των περισσότερων χωρών της Ευρώπης συμπεριλαμβάνεται πια μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα.

Η Ευρώπη ήταν ανέκαθεν πολύγλωσση. Ήλθε φαίνεται ο καιρός να γίνουν και οι Ευρωπαίοι.

Απόσπασμα άρθρου που ανακτήθηκε από τον ιστότοπο : <https://glossoland.gr/glosses-tou-kosmou/>

B. ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Γιατί ο συντάκτης του άρθρου χαρακτηρίζει την Ευρώπη ως «πολύγλωσση»;

2. Στις παρακάτω περιόδους να βρείτε τις προτάσεις από τις οποίες αποτελούνται (κύριες και δευτερεύουσες), να υπογραμμίσετε τους συνδέσμους και να αναγνωρίσετε τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται μεταξύ τους.

1. Ορισμένες διάλεκτοι, μάλιστα, όπως η σιτσιλιάνικη ή η πιεμοντέζικη, είναι τόσο διαφορετικές ώστε μπορούν, σύμφωνα με ορισμένους γλωσσολόγους, να θεωρηθούν διαφορετικές γλώσσες.
2. Οι στατιστικές δείχνουν ότι το 44% των Ευρωπαίων μπορεί να συμμετάσχει σε μια συζήτηση σε γλώσσα διαφορετική από τη μητρική του και το ποσοστό αυτό συνεχώς αυξάνεται.

3. Στις παρακάτω περιόδους να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες ειδικές και βουλητικές προτάσεις και να επισημάνετε τον συντακτικό τους ρόλο.

1. Το 44% των Ευρωπαίων μπορεί να συμμετάσχει σε μια συζήτηση σε γλώσσα διαφορετική από τη μητρική του.
2. Όλη αυτή η συζήτηση περί γλωσσών αποσιωπά το γεγονός ότι η ίδια η έννοια της εθνικής γλώσσας είναι σχετικώς πρόσφατη.
3. Ξεχνάμε ότι στην Ιταλία μέχρι πριν από το Β' Παγκόσμιο πόλεμο η τοσκανική διάλεκτος ήταν μητρική γλώσσα του 2% μόλις του πληθυσμού.
4. Δύνανται λόγω της σχετικής τους διάδοσης να παίξουν το ρόλο ενδιάμεσου κρίκου.

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ : Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο την παρακάτω θεματική πρόταση με τη μέθοδο που θεωρείτε εσείς καταλληλότερη : Οι Ευρωπαίοι έχουν ήδη συνειδητοποιήσει τη χρησιμότητα της πολυγλωσσίας.

Κείμενο: Η γλώσσα των νέων

Οι νέοι έχουν πάντοτε την τάση να διαφοροποιούνται με το ντύσιμο, την αισθητική του σώματος, τη συμπεριφορά και τη γλώσσα. Έτσι, η λεγόμενη «γλώσσα των νέων» αποτελεί κώδικα εξατομικευτικό της ομάδας ηλικίας, γλωσσική παραλλαγή που διαφοροποιεί τους χρήστες της κατασκευάζοντας συγχρόνως τη συνοχή της ομάδας. Οι αποκλίσεις της γλώσσας των νέων, οι νεολογισμοί και οι γραμματικές παραβιάσεις εκφράζουν τις αλλαγές στα πρότυπα συμπεριφοράς, τις ιδέες, τις αξίες και τους κανόνες της κοινωνίας.

Συγκεκριμένα, με τους νεολογισμούς, τις ιδιωματικές εκφράσεις και λέξεις, οι νέοι μεταδίδουν μηνύματα διάκρισης από τις παλιότερες γενιές, εκφράζουν αμφισβήτηση αρχών και αξιών.

Η χρήση της γλώσσας από τους νέους, όμως, **ενοχλεί**, επειδή ακριβώς μεταδίδει **έμμεσα** αλλά **ισχυρά** τέτοια νοήματα αμφισβήτησης. Και είναι συνηθισμένη παρανόηση να κρίνεται σαν «**λαθεμένη**», «φτωχή» ή «κακής ποιότητας». Την άρνηση των αξιών, την παραβίαση των απαγορεύσεων, την επιθετικότητα, και την καταστροφή της «καθώς πρέπει» ομιλίας συχνά οι τυχαίοι ακροατές, κι όχι συνήθως οι συνομιλητές δέκτες, την ακούνε σαν γλωσσική καταστροφή, ενώ είναι γλωσσική δημιουργικότητα.

Α. Φραγκουδάκη. (1987). Γλώσσα και ιδεολογία, 72-73. Αθήνα: Οδυσσέας (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

Θέμα 1ο

Να παρουσιάσετε συνοπτικά και χωρίς δικά σας σχόλια σε ένα κείμενο 50-60 λέξεων το περιεχόμενο του παραπάνω κειμένου.

Θέμα 2ο

1. Να σχηματίσετε προτάσεις με τις παρακάτω λέξεις: **Συμπεριφορά, καταστροφή, παραβίαση.**

2. Να βρείτε τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων: **Έμμεσα, ισχυρά, λαθεμένη, ενοχλεί.**

3. **Έτσι, Συγκεκριμένα, όμως.** Τι δηλώνουν οι παραπάνω διαρθρωτικές λέξεις που συμβάλλουν στη συνοχή του κειμένου;

Θέμα 3ο

Σε ένα άρθρο (200-250 λέξεις) που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφέρετε τους λόγους για τους οποίους οι νέοι χρησιμοποιούν έναν δικό τους γλωσσικό κώδικα.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Αξία γλώσσας:

- Αποτελεί όργανο επικοινωνίας (ανταλλαγή ιδεών, πληροφορίες, ενημέρωση...).
- Είναι ο κύριος φορέας της ανθρώπινης σκέψης, τις οργανώνει, τις μετατρέπει σε συγκροτημένο λόγο και τις εκφράζει.
- Αποτελεί μέσο έκφρασης συναισθημάτων.
- Είναι παράγοντας κοινωνικοποίησης.
- Συντελεί στην ανάπτυξη του πολιτισμού αφού η πνευματική δημιουργία στηρίζεται σ' αυτή.
- Συμβάλλει στην επικοινωνία των λαών.
- Παρέχει στο άτομο τη δυνατότητα να καλλιεργήσει και να αναπτύξει τη φιλομάθειά του.
- Βοηθά στην βίωση και μετάδοση της παράδοσης και αναδεικνύεται σε φορέα μνήμης και ιστορίας, σε παράμετρο της εθνικής ταυτότητας και συνείδησης.
- Η γλώσσα είναι μέσο εξατομίκευσης για έναν άνθρωπο. Φανερώνει την ιδιαιτερότητά του, το προσωπικό του ύφος και τον διαφοροποιεί από τη μάζα.

Το γλωσσικό πρόβλημα:

- Χαμηλή ποιότητα στο λόγο μας.

- Υποβάθμιση της γλώσσας μας.
- Κρίση που μαστίζει τη γλωσσική μας επικοινωνία.

Στοιχειοθέτηση γλωσσικής υποβάθμισης (Προβλήματα γλώσσας):

- Λεξιπενία, φτωχό λεξιλόγιο
- Βαρβαρισμοί
- Αδυναμία ακριβούς διατύπωσης, λόγος αποσπασματικός, άχρωμος και επίπεδος
- Βωμολοχίες, ροπή προς τη χυδαιότητα
- Περιορισμός ζωντανού προφορικού λόγου (**κωδικοποιημένη** χρήση της γλώσσας)
- Καταιγισμός ξένων λέξεων
- Γλωσσικός λαϊκισμός (χρήση αργκό)
- Χρήση greeklish

Αίτια της κρίσης:

- Η παιδεία έχει χάσει το ανθρωπιστικό της περιεχόμενο. Υπάρχει περιορισμός γλωσσικών μαθημάτων ενώ στο σύνολό της αυτή έχει γίνει καθαρά απομνημονευτική. Κακή οργάνωση γλωσσικής διδασκαλίας.
- Η απομάκρυνση από την παράδοση που οδηγεί σε άκριτη υιοθέτηση ξένων λέξεων (παγκοσμιοποίηση).
- Ο ρόλος της εικόνας (ΜΜΕ και κυρίως τηλεόραση) που απομακρύνει από το γραπτό λόγο και τη γνωριμία με τη γλώσσα ενώ προσφέρει συχνά χαμηλού γλωσσικού επιπέδου ερεθίσματα.
- Η μαζοποίηση και η συνθηματολογία (οι άνθρωποι μαζεύονται στις πόλεις και λειτουργούν ομοιόμορφα, χωρίς ταυτότητα. Δεν υπάρχει διάλογος).
- Εκχυδαϊσμός και εκβαρβαρισμός της γλώσσας στην πολιτική και στη διαφήμιση, η οποία στηρίζει τη λειτουργία της και την αποτελεσματικότητά της στο λόγο – σλόγκαν και στη μηχανική επανάληψή του.
- Η οικονομία του χρόνου

Μέτρα – Προτάσεις:

- Αναβάθμιση της γλωσσικής διδασκαλίας στα σχολεία και σύνδεση της Νέας Ελληνικής με την Αρχαία γλώσσα.
- Σωστή χρήση του λόγου των ΜΜΕ και ανάδειξη του Τύπου σε μέσου σωστής γλωσσικής αγωγής. Σχετικές εκπομπές για τη γλώσσα.
- Δραστηριοποίηση των πνευματικών ανθρώπων αλλά και των ειδικών φορέων για τη γλωσσική καλλιέργεια.
- Λήψη μέτρων από την Πολιτεία για την ενίσχυση της φιλιαναγνωσίας (π.χ δημιουργία βιβλιοθηκών).
- Συμβολή της οικογένειας με την παροχή σωστών προτύπων και την προσπάθειά της να πείσει το παιδί να διαβάζει.

- **ΣΤΟΧΟΣ: Η γλωσσική ευαισθητοποίηση όλων μας!**

Γλωσσομάθεια: Η σπουδή της γλώσσας ξένων λαών.

- **Αναγκαιότητα:**
 - Ανταγωνισμός σε παγκόσμιο επίπεδο.
 - Εκμηδένιση των αποστάσεων.
 - Ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας .
- **Σημασία της:**
 - Πρακτικοί λόγοι επικοινωνίας.
 - Πνευματική καλλιέργεια ατόμου και ανάπτυξη κριτικής ικανότητας.
 - Εμβάθυνση σε όλους τους τομείς της γνώσης και στην ξένη βιβλιογραφία.
 - Αναγκαίο επαγγελματικό εφόδιο.
 - Γνωριμία με τον τρόπο σκέψης, τη νοοτροπία, την κουλτούρα ενός λαού.
 - Γνωριμία του ανθρώπου με την εθνική του γλώσσα.